

Vlaanderen
is erfgoed

Opheffingsdossier

Elektrische torenkraan van de Boelwerf in Temse

Monument

Agentschap
Onroerend
Erfgoed

Opheffingsdossier:

Elektrische torenkraan van de Boelwerf, Temse, Philippe Saverys
laan zonder nummer – monument

INHOUDELIJK DOSSIER

Dossiernummer: 4.001/46025/105.1

24/06/2021

INHOUDSTAFEL

1.	Beschrijvend gedeelte	4
1.1.	Situering	4
1.2.	Historisch overzicht	4
1.3.	Historiek van het beschermings- en beheersdossier	5
1.4.	Fysieke toestand van het onroerend goed	10
2.	Evaluerend gedeelte	10
2.1.	Evaluatie van de opheffing van de bescherming	10
2.2.	Afbakening van de opheffing.....	11
2.3.	Aanduiding van de te registeren en te documenteren erfgoedwaarden die verloren gaan	12
2.4.	Juridische toestand	12
2.4.1.	Onroerend Erfgoed	12
2.4.2.	Omgeving	12
2.4.3.	Natuur en Bos.....	13
2.4.4.	Water	13
3.	Bronnen	13
4.	Bijlagen bij het inhoudelijk dossier	15
4.1.	Omgevingsplan	15
4.2.	Bijlage: verslag bouwkundige inspectie Monumentenwacht.....	15

1. BESCHRIJVEND GEDEELTE

Dit dossier werd opgemaakt naar aanleiding van een ad hoc-aanvraag van de gemeente Temse tot opheffing van de bescherming als monument van de torenkraan van de Boelwerf in Temse. Het dossier werd toegevoegd aan de beschermingskalender 2021 na bespreking op 18 maart 2021.

Het officiële persbericht van de minister verduidelijkt:

Vlaams minister van Onroerend Erfgoed Matthias Diependaele start op vraag van de stad Temse de opheffingsprocedure van de bescherming van de Boelwerf-kraan in Temse. Tegen deze zomer zal er daarover een openbaar onderzoek beginnen. "Onroerend erfgoed vertelt vaak een lokaal verhaal. De meningen over de toekomst van de Boelwerf-kraan zijn verdeeld. Daarom wil ik met een openbaar onderzoek polsen of er voldoende elementen zijn om al dan niet over te gaan tot een opheffing van de bescherming. (...)"¹

1.1. Situering

De elektrische torenkraan van de voormalige scheepswerf Boel ligt aan de Philippe Saveryslaan zonder nummer in Temse.

Concreet bevindt de kraan zich op de linker oever van de Schelde, langsheen het jaagpad (Georges Van Dammeplein), even buiten het centrum van Temse. De kraan is toegankelijk vanaf het jaagpad via een metalen loopbrug die dit jaagpad verbindt met een aanlegsteiger voor plezierboten, verderop in de Schelde.

De kraan zelf is eigendom van de gemeente Temse, de loopbrug en steiger behoren tot de NV Waterwegen en Zeekanaal, Afdeling Zeeschelde.²

De torenkraan, inclusief alle toebehoren, werd op 22 juni 2004 als monument beschermd omwille van de sociaal-culturele en de industrieel-archeologische waarde.

1.2. Historisch overzicht

Het beheersplan dat voor de torenkraan werd opgesteld geeft volgende informatie over de geschiedenis van de kraan:

"De elektrische torenkraan M22 werd in 1957 gebouwd in opdracht van de scheepswerf Cockerill Yards (Hoboken); de constructeurs waren de Machinefabriek Hensen uit Rotterdam en de firma Nobels Peelman uit Sint-Niklaas. De Hobokense scheepswerf ging in 1982 failliet en werd overgenomen door de scheepswerf Boel uit Temse. De kraan M22 werd een jaar later (via een hoge bok) overgebracht van Hoboken naar Temse, waar ze de torenkraan A5 verving. Terwijl de kraan M22 in Hoboken mobiel was over de lengte van een kraanbaan, werd ze op de Boelwerf vast gemonteerd aan het uiteinde van de bestaande kraanbaan III, die in functie hiervan verstevigd werd."³

---

¹ KABINET VAN DE VLAAMS MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED 2021: *Persmededeling, Minister Diependaele start procedure voor opheffing bescherming Boelwerfkraan, s.l.*

² VAN DER WEE B. 2016: *Elektrische Torenkraan Temse, Beheersplan* [online], <https://plannen.onroenderfgoed.be/plannen/194> (geraadpleegd op 30 april 2021).

³ Idem.

1.3. Historiek van het beschermings- en beheersdossier

Aanloop naar de bescherming

Op 30 november 1994 kwam door het faillissement van de Boelwerf een einde aan 165 jaar scheepsbouw aan de Schelde in Temse.⁴

De Boelwerf kende na WOII een internationale doorbraak en plaatste ons land aan de Europese top van scheepswerven. De werf zou uiteindelijk uitgroeien tot een middelgrote scheepswerf met wereldfaam. Door internationale concurrentie gingen de zaken vanaf begin jaren 1980 bergaf.⁵

In 1982 was Cockerill Yards Hoboken, de andere grote scheepswerf van zeeschepen in België, al het eerste slachtoffer geworden van deze crisis in de scheepsbouw. Na het faillissement nam de Boelwerf Cockerill Yards over. Na het faillissement van de Hobookse scheepswerf werd de kraan M22 overgebracht van Hoboken naar Temse, waar ze de torenkraan A5 verving.⁶

De Boelwerf zelf ging failliet in 1994. De terreinen van de Boelwerf werden verkocht en ontwikkeld tot woonzone en KMO-zone.⁷ De industriële site verdween tijdens die ontwikkeling:

Na de nodige sanering- en schoonmaakwerken, werd de site daadwerkelijk herontwikkeld als de KMO- en woonzone "De Zaat". Bij dit brownfield redevelopment van de voormalige Boelwerf-site werden met uitzondering van de torenkraan M22, het AC en het droogdok, alle overige restanten van de voormalige scheepswerf (loodsen, gebouwen, hellingbanen, kraanbanen, ...) verwijderd. De indertijd door de installaties van de Boelwerf bebouwde oever van de Schelde werd hervormd tot een natuurlijke getijdenoever. De voormalige kraanbaan III waarop de kraan M22 stond werd, uitgezonderd de 3 H-vormige portieken onder de kraan, afgebroken.⁸

Het beheersplan schrijft verder over de geschiedenis van de kraan:

Na het faillissement werden alle kranen, met uitzondering van de kraan M22, verkocht. Zo werden in december 1997 tien kranen met de bijhorende rails als "oudroest" verkocht aan een Nederlandse schroothandelaar. In 1998 opperde het gemeentebestuur reeds de idee om één van de toen nog drie onverkochte kranen te behouden "als blijvend aandenken aan 't verleden en typisch onderdeel van het Schelde-zicht op Temse".
In december 2000 kocht de gemeente Temse 2,5 ha grond van de voormalige Boelwerf-site, met daarop het voormalig administratief centrum en de aanpalende

⁴ BONTINCK, D. 2004: Werken op De Zaat in Temse was vaster werk dan werken voor de Staat, *Het Nieuwsblad*, [online], <https://www.nieuwsblad.be/cnt/gkrakna0> (geraadpleegd op 21 mei 2021).

⁵ MUESEN L. s.d.: Boelwerf [online], <https://opstoapel.org/historiek/boelwerf/> (geraadpleegd op 21 mei 2021).

⁶ VAN DER WEE B. 2016: Elektrische Torenkraan Temse, Beheersplan [online] <https://plannen.onroerenderfgoed.be/plannen/194> (geraadpleegd op 30 april 2021).

⁷ SERTYN P. 2002: Nieuw leven ingeblazen in dooie Boel, *De Standaard*, [online] https://www.standaard.be/cnt/dexb21022002_105 (geraadpleegd op 21 mei 2021).

⁸ VAN DER WEE B. 2016: Elektrische Torenkraan Temse, Beheersplan [online] <https://plannen.onroerenderfgoed.be/plannen/194> (geraadpleegd op 30 april 2021).

*loods. Bij deze aankoop werd de kraan M22 als symbool voor en hulde aan de Temse (sic) scheepsbouwers en scheepswerf geschonken aan de gemeente.*⁹

Beschermingsaanvraag en - procedure

Op 12 maart 2002 diende het gemeentebestuur bij de toenmalige dienst Monumenten en Landschappen in Gent een aanvraag in om de laatste kraan van de Boelwerf als monument te beschermen. Bij de aanvraag argumenteerde het gemeentebestuur dat de kraan als symbool van het roemrijke scheepsbouwersverleden een monument op zichzelf vormt en tegelijk een blijvend herkenningsteken is in het landschap. Het gemeentebestuur gaf verder aan dat de kraan uit 1953 dateert, oorspronkelijk afkomstig is van Cockerill Yards en in 1982 werd overgebracht naar Temse. Tot slot gaf de gemeente aan dat de kraan zou worden verplaatst in functie van de realisatie van de woonzone.¹⁰

De elektrische torenkraan van de voormalige scheepswerf Boel, inclusief alle toebehoren in Temse werd op 1 oktober 2003 op ontwerp van lijst van voor bescherming vatbare monumenten, stads- en dorpsgezichten geplaatst en voorlopig beschermd als monument. Het openbaar onderzoek liep van 17 november 2003 tot 22 december 2003. Er werden geen bezwaren ingediend. Het provinciebestuur, het gemeentebestuur en ruimtelijke ordening adviseerden gunstig.¹¹

Op 2 oktober 2003 gaf de KCML een spoedadvies over het BPA dat in opmaak was voor de appartementen aan de Schelde in Temse en waar een bouwhoogte van 22 tot 34 meter werd voorgesteld. De commissie vreesde dat een dergelijk hoog gabariet mogelijk een aantasting zal inhouden van de skyline rond Temse, wat mogelijk een negatieve impact zou hebben op de torenkraan en de zichten vanuit de wijdere omgeving en het Scheldelandschap. De KCML besloot de minister aandacht te vragen voor dit dossier.¹²

Vandaag bereiken de in het gebied gerealiseerde appartementen daadwerkelijk de vooropgestelde hoogtes. Het laatste project dat momenteel op de site De Zaat wordt gerealiseerd telt 11 verdiepingen.¹³

Tijdens de beschermingsprocedure werd de toestand van de kraan toegelicht. Het laatste onderhoud van de kraan dateerde van 1989 en zij diende dringend gegitstraald, ontvet en ontroest te worden.¹⁴

De elektrische torenkraan van de voormalige Boelwerf werd op 22 juni 2004 als monument beschermd.

Naast een industrieel-archeologische waarde, kreeg de elektrische torenkraan, als enige resterende materiële getuige van de Boelwerf, een sociaal-culturele waarde toegekend,

⁹ VAN DER WEE B. 2016: Elektrische Torenkraan Temse, Beheersplan [online] <https://plannen.onroerenderfgoed.be/plannen/194> (geraadpleegd op 30 april 2021).

¹⁰ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Lopend archief, Temse, beschermingsdossier elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, Brief van het gemeentebestuur Temse aan de Dienst Monumenten en Landschappen van 12/03/2002. De verplaatsing van de kraan werd vermoedelijk nooit uitgevoerd.

¹¹ Onroerend Erfgoed [Oost-Vlaanderen], Digitaal beschermingsdossier D0002277, De elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, inclusief alle toebehoren, verslag bezwaren (DE SCHEPPER J. 2004).

¹² Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Lopend archief, Temse, beschermingsdossier elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, ontwerpverslag KCML 2 oktober 2003.

¹³ S.N. 2020: Laatste project op de frontlinie van de woonzone De Zaat gaat in verkoop, *Editie Temse* [online] <https://www.editietemse.be/?p=10805> (geraadpleegd op 30 april 2021).

¹⁴ Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Lopend archief, Temse, beschermingsdossier elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, ontwerpverslag PCML 03 12 2003.

ongeacht het feit dat deze kraan pas na het faillissement van Cockerill Yards de Boelwerf kwam versterken.

Het beschermingsbesluit geeft volgende invulling aan de erfgoedwaarden:

De industrieelarcheologische (sic) waarde van het monument wordt als volgt omschreven:

als typevoorbeeld van een elektrische torenkraan geconstrueerd in 1957 en die zowel uit een vakwerkconstructie als uit een gelaste staalconstructie (het portaal en de koning) bestaat.

Tevens is het een voorbeeld van een type torenkraan dat op grote scheepswerven courant gebruikt werd.

De sociaal-culturele waarde, in casu de maatschappelijke betekenis van het monument wordt als volgt omschreven:

als laatste resterende materiële getuige van een bekende en in 1996 stilgevallen scheepswerf die reeds in 1829 werd opgericht, die uitgroeide tot een industrieel, sociaal en economisch belangrijk bedrijf en als dusdanig in het collectief geheugen van een gemeenschap is opgeslagen.¹⁵

Het beschermingsdossier voor de torenkraan citeert uit een toespraak die burgemeester Luc De Ryck op 19 december 2001 hield bij de ondertekening van de akten van de verkoop van de gronden aan de bedrijven Cordeel en Aertssen. De burgemeester vermeldde de internationale reputatie van de Boelwerf, de faam van de Belgische scheepsbouw en het belang van de Boelwerf voor Temse:

De naam Boelwerf werd internationaal geïdentificeerd met hoge kwaliteit – en de uitstekende reputatie van de Belgische scheepsbouwers ging de wereld rond als een visitekaartje voor België.

In het economisch landschap van België stond de werf als een geklasseerd monument. Niet toevallig mocht zij bij talrijke gelegenheden het bezoek ontvangen van de koning of een lid van het vorstenhuis (16 maal tussen 1926 en 1991). (...)

165 jaar lang was de onderneming operationeel. Duizenden en duizenden gezinnen hebben er in de loop der jaren hun brood verdiend.

De werf was van nationaal belang, had een internationale betekenis en was een hefboom tot welzijn en welvaart van het Waasland in het algemeen en van Temse in het bijzonder. (...)

Voor Temse was de Boelwerf niet alleen sociaal-economisch een slagader. Het bedrijf was vergroeid, verweven met Temse, iedereen had dichte familieleden die er werkten, waardoor er ook een sterke emotionele, sentimentele band was, vandaar ook dat de bevolking ongewoon intens met de onderneming was verbonden en ermee meeleeftde. (...)

Sinds de poorten van de werf hun deuren hebben gesloten voor de grote-zeescheepsbouw, slaat het hart van Temse op een lager ritme. Er zit een nagel scheef geslagen in het hart van elke Temsenaar – een nagel die nooit meer helemaal zal worden rechtgetrokken.¹⁶

¹⁵ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED s.d.: *Elektrische torenkraan* [online] <https://id.erfgoed.net/bsluiten/4301> (geraadpleegd op 25 mei 2021).

¹⁶ Onroerend Erfgoed [Oost-Vlaanderen], Beschermingsdossier D0002277, De elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, inclusief alle toebehoren, inhoudelijk verslag, (DE SCHEPPER J. 2004). De historiek in dit verslag werd ontleend aan de toespraak van burgemeester Luc De Ryck t.g.v. de ondertekening van de akten voor de verkoop van 84 ha van de ex-terreinen van de Boelwerf aan de bedrijven Cordeel (Temse) en Aertssen (Stabroek) op woensdag 19 december 2001.

Historiek van het beheer van de kraan

In 2010 inspecteerde Monumentenwacht de kraan. Het algemeen besluit beschreef dat de kraan structureel in een redelijke staat was, de afwerkingen waren in matige tot slechte staat. Het wapeningsstaal van de betonnen fundering zat op bepaalde plaatsen bloot en herstel was nodig. Qua restauratie werd aangegeven dat de kraan na eventuele relatief kleinere herstellingswerken ontroest moest worden en voorzien van nieuw schilderwerk. Gezien de ligging van de kraan zou dit evenwel geen evidente operatie worden.¹⁷

Het verslag van Monumentenwacht vormde voor de gemeente de basis om een restauratiedossier op te starten. Na overleg met het agentschap werd een gespecialiseerde restauratiearchitect aangesteld.¹⁸

De stabiliteit van de kraan werd in 2012 onderzocht in functie van de restauratie. Het verslag van het ingenieursbureau vermeldde dat het structureel zonder twijfel de beste optie was om de rotatie van de kraan vrij te laten. Het was echter niet duidelijk of de mechanische onderdelen nog in een voldoende goede staat waren om dit toe te laten. De kraan was constructief eigenlijk niet geschikt om niet roterend te worden opgesteld.¹⁹

Het agentschap Onroerend Erfgoed keurde op 30 mei 2013 het ZEN-statuut van de kraan goed.²⁰

In 2013 werd een onderhoudspremie toegekend voor materiaal-technisch onderzoek van de kraan.²¹

In 2014 was het restauratiedossier in opmaak. Het gemeentebestuur ging hierbij uit van een premiepercentage van 80%.²²

Op 24 mei 2016 werd het beheersplan voor de kraan goedgekeurd. Het beheersplan kende geen actieve gebruiksfunctie toe aan de torenkraan. Ze zou eenvoudigweg bewaard blijven als herinnering aan de voormalige scheepswerf. De torenkraan zou dan ook gerestaureerd worden als 'landmark' en niet als werkende kraan. Er werd geopteerd om de kraan vrij te laten roteren. Aangaande de erfgoedwaarde van de kraan concludeerde het beheersplan:

"De torenkraan in Temse is meermaals van plaats verhuisd en kwam oorspronkelijk van de site van Cockerill. Critici kunnen stellen dat de torenkraan daarom geen 'echte' kraan van de Boelwerf is, maar het is echter wel de enige die nog overblijft van het Boelwerf-verleden. Meer nog, het feit dat de kraan vanaf een andere werf is overgebracht naar Temse draagt bij aan zijn geschiedenis en vertelt het verhaal van

---

¹⁷ MONUMENTENWACHT VLAANDEREN 2010: *INSPECTIERAPPORT 41653/2010/B TEMSE Elektrische torenkraan vml. Boelwerf*.

¹⁸ Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, logboek (DEPUYDT K. 2021).

¹⁹ Onroerend Erfgoed Industrieel Erfgoed, Lopend archief, Temse, Boelwerf elektrische torenkraan, Briefwisseling, email aan gemeente Temse 6 september 2011.

²⁰ Onroerend Erfgoed Industrieel Erfgoed, Lopend archief, Temse, Boelwerf elektrische torenkraan, 2016_Resturatiedossier, Restauratie van de elektrische torenkraan van de voormalige Boelwerf, voorstudie 4 (VAN DER WEE B. 2014).

²¹ Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, logboek (DEPUYDT K. 2021).

²² Onroerend Erfgoed [Oost-Vlaanderen] Digitaal premiedossier 4.003/46025/103.1, ONDERHOUDSPREMIE MONUMENTEN Dossierfiche (MOERMANS K. 2013).

²² Onroerend Erfgoed [Oost-Vlaanderen] Digitaal premiedossier 4.003/46025/103.1, Elektrische torenkraan van de voormalige Boelwerf te Temse: preadvies op basis van vergadering 17/10/2014 en verslag van 17/12/2014 (MOERMANS K. 2014).

de vele scheepswerven langs de Schelde. Dit kan dan ook als een erfgoedwaarde beschouwd worden.

(...) Het industriële karakter van de site, zo duidelijk merkbaar op de historische foto's, is vandaag niet meer merkbaar. De gehele site van de voormalige Boelwerf heeft een enorme transformatie doorgemaakt, zowel op functioneel als landschappelijk vlak. De erfgoedwaarde van de torenkraan speelt vandaag dan ook een eerder romantische rol in het vernieuwde landschap, als herinnering aan het industriële verleden van weleer. Als enige restant, is zijn aanwezigheid dan ook van grote waarde. Dit hoeft geen louter passief element te zijn, maar kan een vernieuwde rol opnemen in deze zone. Deze rol is dan ook het verhaal van de Boelwerf te vertellen.²³

Op de gemeenteraadszitting van 26 februari 2018 besliste de gemeenteraad om het in november 2016 opgemaakte restauratiedossier formeel in te dienen voor een erfgoedpremie. Het uiteindelijke ramingsbedrag waarop de premie zou worden berekend bedroeg 1.526.663,66 euro, incl. btw.²⁴

Op 30 maart 2018 werd door de gemeente aangegeven dat De Vlaamse Waterweg betonrot had vastgesteld aan de voet van de kraan. Vanwege de veiligheid diende dit onderzocht te worden.²⁵

Op 30 april 2018 ontving het agentschap een aanvraag van de gemeente Temse voor een erfgoedpremie volgens de bijzondere procedure.²⁶ Het dossier werd uiteindelijk niet tijdig vervolledigd.²⁷ Daardoor viel het dossier, ten gevolge van een wijziging in de premierregelgeving die op 1 januari 2019 in werking trad, terug op een premiepercentage van 60%.

In november 2018 inspecteerde Monumentenwacht de kraan opnieuw. De kraan verkeerde structureel nog steeds in vrij goede staat. Door langdurig gebrek aan onderhoud, zette de corrosievorming van het staal zich gestaag verder, met toenemende schade tot gevolg. De globale restauratie van de kraan diende bij voorkeur zo snel mogelijk gestart te worden. De betonnen fundering vertoonde op meerdere plaatsen schade. Op structureel vlak had dit voorlopig weinig gevolgen. Toch zou het nodig zijn om het beton op korte termijn vakkundig te laten herstellen, om gevolgschade door het roesten van de wapening te voorkomen.²⁸

In november 2019 deed het gemeentebestuur van Temse een ultieme oproep om toch het premiepercentage van 80% te verkrijgen. Anders werd een opheffing van de bescherming

---

²³ VAN DER WEE B. 2016: Elektrische Torenkraan Temse, Beheersplan [online] <https://plannen.onroerenderfgoed.be/plannen/194> (geraadpleegd op 30 april 2021).

²⁴ GEMEENTE TEMSE 2018: Notulen gemeenteraadzitting van maandag 26 februari 2018 [online] https://www.temse.be/index.php/doc_download (geraadpleegd op 21 mei 2021).

²⁵ Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, Gemeente Temse 30 maart 2018: Verslag overleg met Agentschap Onroerend erfgoed i.v.m. lopende dossiers beschermde monumenten.

²⁶ Onroerend Erfgoed [Regio Noord], Digitaal premiedossier 4.003/46025/103.4, Erfgoedpremie bijzondere procedure Orlaylaan zn, (jaagpad) restauratie elektrische torenkraan van de voormalige Boelwerf (DOMPAS A. 30 april 2018).

²⁷ Onroerend Erfgoed Industrieel Erfgoed, Lopend archief, 2018_dossier bijzondere procedure, e-mail van het Agentschap Onroerend Erfgoed aan de gemeente Temse, 10 oktober 2018.

²⁸ MONUMENTENWACHT VLAANDEREN 2018: 41653/2018/B BOUWKUNDIGE INSPECTIE MONUMENTENWACHT Elektrische torenkraan vml. Boelwerf.

onontkoombaar geacht.²⁹ Er was echter geen rechtsgrond om het dossier onder de oude premieregeling te behandelen.³⁰

Aanvraag tot opheffing van de bescherming

Op 12 april 2021 besliste het college van burgemeester en schepenen van Temse om verdere stappen te nemen inzake de procedure tot opheffing van de bescherming van de torenkraan.³¹

1.4. Fysieke toestand van het onroerend goed

De fysieke toestand van het onroerend goed waarvoor dit opheffingsdossier wordt opgemaakt is vastgesteld tijdens een plaatsbezoek op 21 mei 2021. De fysieke toestand is op dat moment fotografisch gedocumenteerd. Deze registratie is als bijlage bij het ministerieel besluit gevoegd en geeft een beeld van de huidige toestand van het onroerend goed.

Voor de bouwfysische evaluatie van het goed, verwijzen we naar het inspectierapport van Monumentenwacht Vlaanderen die het goed inspecteerde op 26/11/2018.³² Dit rapport is als bijlage 4.2. toegevoegd aan dit dossier.

2. EVALUEREND GEDEELTE

2.1. Evaluatie van de opheffing van de bescherming ³³

Het college van burgemeester en schepenen van de gemeente Temse bezorgde een uitgebreide motivatienota voor de opheffing van de bescherming van de torenkraan.

Het college geeft aan dat de zware restauratiekosten, de gereduceerde subsidiëring en de daardoor veroorzaakte onverwachte meerkosten samen met het besef dat de kosten voor restauratie en onderhoud van de kraan nooit zullen eindigen, de opheffing van de bescherming onontkoombaar maken.

Het restaureren en terug operationeel maken van de kraan heeft volgens het college geen meerwaarde. De liefhebbers van de technische aspecten van de havenkraan zullen volgens hen eerder de collectie havenkranen van de stad Antwerpen bezoeken dan die van Temse. Over de financiering van de restauratie stelt het college zich nog de vraag of de kosten maatschappelijk te verantwoorden is, gezien de grote financiële uitdagingen die de gemeente nog wacht de komende jaren. Het gemeentebestuur betaalde tot nu 125.000 euro voor de prestaties van het architectenbureau.

Een her- of nevenbestemming van de kraan is volgens het college uitgesloten, zowel om redenen van veiligheid als van budget.

---

²⁹ Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, Brief van de gemeente Temse aan het Agentschap Onroerend Erfgoed, 18 november 2019.

³⁰ Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, Brief van het Agentschap Onroerend Erfgoed aan de gemeente Temse, 4 oktober 2019.

³¹ Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, Gemeente Temse, uittreksel uit het notulenboek van het college van Burgemeester en Schepenen van 12 april 2021.

³² MONUMENTENWACHT VLAANDEREN 2018: 41653/2018/B BOUWKUNDIGE INSPECTIE MONUMENTENWACHT Elektrische torenkraan vml. Boelwerf.

³³ De argumenten zijn overgenomen uit: Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, College van burgemeester en schepenen van de gemeente Temse, Motivatienota declassering torenkraan Boelwerf, 9 maart 2021.

Er zijn volgens het college verontrustende signalen over de stabiliteit van de kraan en over loskomende delen. De openbare veiligheid loopt hierdoor volgens het college gevaar, ook omdat zich in de onmiddellijke nabijheid van de kraan het jaagpad, een aanlegsteiger, nieuwbouwappartementen en horecazaken bevinden.

Ten tijde van de bescherming was de torenkraan één van de laatste relictten die herinnerden aan de Boelwerf. Het college geeft daarbij aan dat de torenkraan geen echte kraan van de Boelwerf is. Hierdoor speelde ze als object geen representatieve rol in het verleden van Temse of van de Boelwerf. Het college geeft aan dat het landschap rond de torenkraan vernieuwd is.

Volgens het college wordt het erfgoed van de Boelwerf sindsdien op uiteenlopende manieren gekoesterd en in stand gehouden. Het college verwijst onder meer naar: de verwerving van het archief van de Boelwerf, de benaming van de site De Zaat, het administratief centrum De Zaat zelf en het voormalige droogdok (nu bebouwd met het administratieve centrum Cordeel), de straat- en pleinnamen met verwijzing naar de Boelwerf, de residenties die de naam dragen van beroemde schepen, de oprichting van de vereniging Op Stoapel, maquettes, kunstige foto's en een brochure met de historiek van de Boelwerf. Tot slot draagt Temse samen met de gemeenten Baasrode en Rupelmonde volgens het college een project dat in voorbereiding is, samen met Toerisme en Erfgoed Oost-Vlaanderen, om het scheepsbouwverleden in de provincie opnieuw zichtbaar te maken.

Volgens het college zijn de meningen over het al dan niet behouden van de torenkraan bijna unaniem. Volgens het college zijn enkel geïnteresseerden in scheepsbouwkundig erfgoed principieel voorstander van behoud, maar hebben ook zij begrip voor de vraag tot opheffing van de bescherming.

Artikel 6.2.1, 3° van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013 staat de gehele of gedeeltelijke wijziging of opheffing van een bescherming omwille van het algemeen belang toe. De parlementaire voorbereiding stelt daarbij het volgende: *"door een wijzigende context kan het algemeen belang immers geëvolueerd zijn ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming. Van deze mogelijkheid zal voornamelijk gebruik worden gemaakt om tot een ruimtelijke afweging te kunnen komen. Op die manier kunnen verschillende (ruimtelijke) belangen tegenover elkaar worden afgewogen om zo het algemeen belang te vrijwaren. Uiteraard mag deze mogelijkheid geen vrijgeleide zijn om het belang van de bescherming te ondermijnen. Daarom wordt de procedure voor het wijzigen of opheffen van een bescherming uitgebreid"*.

Door de gewijzigde context is het algemeen belang van de torenkraan geëvolueerd ten opzichte van het algemeen belang ten tijde van de bescherming.

2.2. Afbakening van de opheffing

De bescherming als monument van de torenkraan, inclusief alle toebehoren, wordt volledig opgeheven.

Het opheffingsbesluit vermeldt de huidige kadastrale gegevens van de kraan.

2.3. Aanduiding van de te registeren en te documenteren erfgoedwaarden die verloren gaan

Het beschermingsbesluit motiveert de industrieel- archeologische waarde van de kraan als volgt:

Als typevoorbeeld van een elektrische torenkraan geconstrueerd in 1957 en die zowel uit een vakwerkconstructie als uit een gelaste staalconstructie (het portaal en de koning) bestaat. Tevens is het een voorbeeld van een type torenkraan dat op grote scheepswerven courant gebruikt werd.

In de aanloop naar het restauratiedossier werd de torenkraan fotogrammetrisch geregistreerd en het beheersplan bevat gedetailleerde plannen van de kraan. Dit volstaat om de industrieel-archeologische waarde te documenteren.

Het beschermingsbesluit motiveert de sociaal-culturele waarde van de kraan als volgt:

Als laatste resterende materiële getuige van een bekende en in 1996 stilgevallen scheepswerf die reeds in 1829 werd opgericht, die uitgroeide tot een industrieel, sociaal en economisch belangrijk bedrijf en als dusdanig in het collectief geheugen van een gemeenschap is opgeslagen.

Het beschermingsdossier en het beheersplan registreren en documenteren deze erfgoedwaarde voldoende.

2.4. Juridische toestand

2.4.1. Onroerend Erfgoed

Op het omgevingsplan in bijlage bij dit dossier zijn de beschermingen opgenomen die in de buurt liggen van het onroerend goed waar dit dossier over gaat.

De torenkraan is beschermd als monument:

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/105>

De torenkraan is opgenomen in de vastgestelde inventaris van het bouwkundig erfgoed:

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/66686>

2.4.2. Omgeving

De torenkraan is volgens het gewestplan gelegen in een waterweg.

Het beheersplan geeft over de ruimtelijke situatie volgende gegevens:³⁴

Het perceel waarop de torenkraan is gebouwd maakt geen deel uit van een specifieke ontwikkelingszone maar staat in nauwe relatie met het RUP 'de Zaat' 2 dat voortvloeit uit het BPA nr. 28 'De Zaat' 3 en BPA nr. 29 'De Schelde' 4.

De torenkraan is verder gelegen binnen het Provinciaal Ruimtelijk Uitvoeringsplan Afbakening kleinstedelijk gebied Temse.

³⁴ VAN DER WEE B. 2016: Elektrische Torenkraan Temse, Beheersplan [online] <https://plannen.onroenderfgoed.be/plannen/194> (geraadpleegd op 30 april 2021).

2.4.3. Natuur en Bos

Het beheersplan geeft hieromtrent volgende gegevens:³⁵

De torenkraan is gelegen in habitatrictlijngebied: Habitatrictlijngebieden (SBZ-H) zoals goedgekeurd door de Vlaamse regering op 4 mei 2001, bekrachtigd op 24 mei 2002 en gepubliceerd in het Belgisch staatsblad op 17 augustus 2002.

De kraan ligt meer bepaald in het habitatrictlijngebied Schelde- en Durmeëstuarium van de Nederlandse grens tot Gent.

Een passende beoordeling is voor de opheffing van de bescherming niet aan de orde. Het agentschap Natuur en Bos liet weten dat er geen effect op de instandhoudingsdoelstellingen van de speciale beschermingszone denkbaar is.³⁶

2.4.4. Water

Het perceel waar de torenkraan op staat is eigendom van Waterwegen en Zeekanaal NV.³⁷

3. BRONNEN

BONTINCK, D. 2004: Werken op De Zaat in Temse was vaster werk dan werken voor de Staat, *Het Nieuwsblad*, [online], <https://www.nieuwsblad.be/cnt/gkrakna0> (geraadpleegd op 21 mei 2021).

GEMEENTE TEMSE 2018: *Notulen gemeenteraadzitting van maandag 26 februari 2018* [online] https://www.temse.be/index.php/doc_download (geraadpleegd op 21 mei 2021).

KABINET VAN DE VLAAMS MINISTER VAN FINANCIËN EN BEGROTING, WONEN EN ONROEREND ERFGOED 2021: *Persmededeling, Minister Diependaele start procedure voor opheffing bescherming Boelwerfkraan, s.l.*

MONUMENTENWACHT VLAANDEREN 2010: *INSPECTIERAPPORT 41653/2010/B TEMSE Elektrische torenkraan vml. Boelwerf.*

MONUMENTENWACHT VLAANDEREN 2018: *41653/2018/B BOUWKUNDIGE INSPECTIE MONUMENTENWACHT Elektrische torenkraan vml. Boelwerf.*

MUESEN L. s.d.: *Boelwerf* [online], <https://opstoapel.org/historiek/boelwerf/> (geraadpleegd op 21 mei 2021).

SERTYN P. 2002: Nieuw leven ingeblazen in dooie Boel, *De Standaard*, [online] https://www.standaard.be/cnt/dexb21022002_105 (geraadpleegd op 21 mei 2021).

---

³⁵ Idem.

³⁶ Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Digitaal opheffingsdossier 4.001/46025/105.1, e-mail van het agentschap Natuur en Bos aan het agentschap Onroerend Erfgoed van 17 mei 2021.

³⁷ Onroerend Erfgoed Industrieel Erfgoed, Lopend archief, Temse, Boelwerf elektrische torenkraan, Briefwisseling, PV OVERLEGVERGADERING 26/26/2015 (sic) BARBARA VAN DER WEE ARCHITECTS.

Opheffingsdossier: Elektrische torenkraan van de Boelwerf, monument

VAN DER WEE B. 2016: *Elektrische Torenkraan Temse, Beheersplan* [online], <https://plannen.onroerendergoed.be/plannen/194> (geraadpleegd op 30 april 2021).

S.N. 2020: Laatste project op de frontlinie van de woonzone De Zaat gaat in verkoop, *Editie Temse* [online] <https://www.editetemse.be/?p=10805> (geraadpleegd op 30 april 2021).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED s.d.: *Elektrische torenkraan* [online] <https://id.erfgoed.net/besluiten/4301> (geraadpleegd op 25 mei 2021).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED s.d.: *Elektrische torenkraan* [online] <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/105> (geraadpleegd op 25 mei 2021).

AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED s.d.: *Elektrische torenkraan* [online] <https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/66686> (geraadpleegd op 25 mei 2021).

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Lopend archief, Temse, beschermingsdossier elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, Brief van het gemeentebestuur Temse aan de Dienst Monumenten en Landschappen van 12/03/2002.

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Lopend archief, Temse, beschermingsdossier elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, ontwerpverslag KCML 2 oktober 2003.

Onroerend Erfgoed Oost-Vlaanderen, Lopend archief, Temse, beschermingsdossier elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, ontwerpverslag PCML 03 12 2003.

Onroerend Erfgoed [Oost-Vlaanderen], Digitaal beschermingsdossier D0002277, De elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, inclusief alle toebehoren, verslag bezwaren (DE SCHEPPER J. 2004).

Onroerend Erfgoed [Oost-Vlaanderen], Digitaal beschermingsdossier D0002277, De elektrische torenkraan van de vm, scheepswerf Boel, inclusief alle toebehoren, inhoudelijk verslag, (DE SCHEPPER J. 2004).

Onroerend Erfgoed Industrieel Erfgoed, Lopend archief, Temse, Boelwerf elektrische torenkraan, Briefwisseling, e mail aan gemeente Temse 6 september 2011.

Onroerend Erfgoed Industrieel Erfgoed, Lopend archief, Temse, Boelwerf elektrische torenkraan, 2016_Restauratiedossier, Restauratie van de elektrische torenkraan van de voormalige Boelwerf, voorstudie 4 (VAN DER WEE B. 2014).

Onroerend Erfgoed Industrieel Erfgoed, Lopend archief, Temse, Boelwerf elektrische torenkraan, Briefwisseling, PV OVERLEGVERGADERING 26/26/2015 (sic) BARBARA VAN DER WEE ARCHITECTS.

Onroerend Erfgoed Industrieel Erfgoed, Lopend archief, 2018_dossier bijzondere procedure, e-mail van het Agentschap Onroerend Erfgoed aan de gemeente Temse, 10 oktober 2018.

Onroerend Erfgoed [Oost-Vlaanderen] Digitaal premiedossier 4.003/46025/103.1, ONDERHOUDSPREMIE MONUMENTEN Dossierfiche (MOERMANS K. 2013).

Opheffingsdossier: Elektrische torenkraan van de Boelwerf, monument

Onroerend Erfgoed [Oost-Vlaanderen] Digitaal premiedossier 4.003/46025/103.1, Elektrische torenkraan van de voormalige Boelwerf te Temse: preadvies op basis van vergadering 17/10/2014 en verslag van 17/12/2014 (MOERMANS K. 2014).

Onroerend Erfgoed [Regio Noord], Digitaal premiedossier 4.003/46025/103.4, Erfgoedpremie bijzondere procedure Orlaylaan zn, (jaagpad) restauratie elektrische torenkraan van de voormalige Boelwerf (DOMPAS A. 30 april 2018).

Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, Gemeente Temse 30 maart 2018: Verslag overleg met Agentschap Onroerend erfgoed i.v.m. lopende dossiers beschermde monumenten.

Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, Brief van het Agentschap Onroerend Erfgoed aan de gemeente Temse, 4 oktober 2019.

Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, Brief van de gemeente Temse aan het Agentschap Onroerend Erfgoed, 18 november 2019.

Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, College van burgemeester en schepenen van de gemeente Temse, Motivatienota declassering torenkraan Boelwerf, 9 maart 2021.

Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, Gemeente Temse, uittreksel uit het notulenboek van het college van Burgemeester en Schepenen van 12 april 2021.

Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Digitaal opheffingsdossier 4.001/46025/105.1, e-mail van het agentschap Natuur en Bos aan het agentschap Onroerend Erfgoed van 17 mei 2021.

Onroerend Erfgoed Onderzoek en Beschermen, Lopend archief, Temse, Havenkraan Boelwerf, Opheffingsdossier, logboek (DEPUYDT K. 2021).

4. BIJLAGEN BIJ HET INHOUDELIJK DOSSIER

4.1. Omgevingsplan

4.2. Bijlage: verslag bouwkundige inspectie Monumentenwacht

De fotoregistratie van de fysieke toestand, gevoegd als bijlage bij het ministerieel besluit, bevat alle relevante foto's voor dit dossier. Verdere informatie over de bouwfysische toestand van de torenkraan is te vinden in het inspectierapport 41653/2018/B van Monumentenwacht Vlaanderen uit 2018, dat als bijlage aan dit dossier is toegevoegd.